

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення 23.11.2025).
2. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14> (дата звернення 23.11.2025).
3. Закон України від 12.05.2015 «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print> (дата звернення 23.11.2025).
4. Горбова Н. А., Палюх А. Я., & Пархета В. І. Правовий захист та відновлення прав людини і основоположних свобод в умовах подолання наслідків війни. *Київський часопис права*. 2023. Вип. 1. С. 47-52.
5. Колодій А., Клодій О., Халюк С. Перспективи створення та реалізації концепції національної безпеки України. *Economic security in the Global environment (ESGE-2022)* : International Conference, June 29–30, 2022 / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана ; ed. board : Lukyanenko D. et al. Electronic text data. Київ : КНЕУ, 2022. Р. 32–43.
6. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення : монографія / М. Ф. Криштанович, Я. Я. Пушак, М. І. Флейчук, В. І. Франчук. Львів : Сполом, 2020. 418 с.
7. Мельниченко Б. Б. Організаційно-правові засади функціонування системи забезпечення національної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 301–304.
8. Мотайло О. В. Основні концептуальні підходи до сутності поняття «національна безпека». *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 288–293.
9. Мотайло О. В. Система національної безпеки держави. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 16. С. 171–174.

УДК 336:355.018](477)

ОСУЧАСНЕННЯ СУТНІСНОГО ЗМІСТУ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Гузенко О. П.

кандидат економічних наук, доцент

Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4002-2629>

Публічні фінанси займають одне з провідних місць в забезпеченні життєдіяльності країни в умовах воєнного конфлікту в Україні. Очевидним є те, що публічні фінанси в умовах сьогодення перетворюються на головний інструмент виживання та опору України, збереження її національних інтересів, підтримки незахищених верст населення, а також забезпечують можливість боротися, а також створюючи підвалини для майбутнього відновлення. В умовах воєнного конфлікту необхідно не лише переосмислити рольовий аспект публічних фінансів, а й розуміння їх сутнісного змісту та функцій, котрі забезпечують їх дієвість. Воєнний конфлікт в Україні спровокував зміну політики управління публічними фінансами. Гостро постала проблема наповнення державного та місцевих бюджетів, зріс державний борг, зрости витрати на обороноздатність країни, на забезпечення мало захищених верст населення, відмічається значне падіння надходжень податкових платежів і зборів, що призвело до розбалансування відповідності між доходами та витратами бюджетів різних рівнів. Все окреслене підкреслює рольовий аспект публічних фінансів у життєдіяльності країни, котра охоплена воєнними діями та свідчить про актуальність обраного напрямку дослідження.

Питання публічних фінансів не є новим в колі наукової спільноти, проте не втрачає своєї актуальності в надзвичайних умовах розвитку країни. Науковці досліджують різні аспекти публічних фінансів, визначаючи проблематичні аспекти та пропонуючи напрямки їх усунення. Так, Гавкалова Н. Л., Аведян Л. Й., Власенко Т. А[1] присвятили свої дослідження питанням публічного управління та адміністрування у забезпеченні регіонального розвитку населення, а Возняк Г.В.[2] звернувся до проблеми фінансових детермінантів економічного зростання регіонів і громад України в умовах нестабільності. В свою чергу, Петрушенко Ю. М., Венцель В. Т., Височина А.В.[3] в монографічних дослідженнях висвітили питання фінансової політики місцевого розвитку. У цілому кожен науковець торкався публічних фінансів, проте лише фрагментарно, що вказало на доцільність продовження дослідження.

Важливо наголосити на тому, що єдиної позиції до тлумачення змісту поняття публічні фінанси в колі наукової спільноти не існує. Підтвердженням такої позиції є наявність тлумачень зазначеної категорії науковців під різним кутом зору, а саме публічні фінанси розуміють як:

- фінансові фонди, які утворюються на основі фінансових відносин і є необхідними для функціонування публічних органів та виконання ними своїх обов'язків;
- систему, що складається з державних та муніципальних фінансів, а також інших публічних ресурсів;
- під категорія фінансів, які функціонують в рамках держави, охоплюючи як фінанси центрального уряду, так і фінанси органів місцевого самоврядування⁴
- сукупність економічних відносин, які стосуються формування доходів і витрат, що спрямовані на виконання функцій органів загального державного управління на центральному, регіональному та місцевому рівнях;
- суміші державних і місцевих фінансів, в поєднанні з формами власності державного та комунального типу, відповідає актуальним світовим тенденціям і досягненням міжнародної фінансової науки..

Беззаперечним є той факт, що кожна характеристика публічних фінансів торкається в певній мірі їх призначення. Проте, постає питання прояву кризових явищ в системі їх фінансування, що спровоковані воєнними діями в Україні. Враховуючи ситуацію, що склалася в фінансовій системі країни на даний час, пропонується уточнення сутнісного змісту понятійної категорії «публічні фінанси». Ми вважаємо сутнісний зміст категорії доцільно розглядати як сукупність фінансових ресурсів, які здатні забезпечити виконання бюджетних механізмів на рівні держави, регіону, міст, селищних територіальних громад, з урахуванням надзвичайного стану їх функціонування та розвитку, на базі принципів публічного управління, котрі сприяють забезпеченню обороноздатності країни, збереженню національних інтересів та виконанню соціально – економічних зобов'язань держави перед громадянами суспільства.. Запропоноване тлумачення сутнісного змісту понятійної категорії «публічні фінанси» має декілька переваг:

по – перше, окреслено включення обов'язкового сегменту щодо складових публічних фінансів, а саме сукупність фінансових ресурсів, які здатні забезпечити виконання бюджетних механізмів на рівні держави, регіону, міст, селищних територіальних громад;

по – друге, звернуто увагу на надзвичайні умови їх функціонування та розвитку, що торкається специфіки створення, накопичення та використання публічних фінансів в умовах наявного збройного конфлікту в Україні;

по – третє, констатовано необхідність дотримання принципів публічного управління, котрі мають в своїй основі фундаментальні норми, цінності та правила, які керують діяльністю державних і місцевих органів влади. Мається на увазі принципи законності і верховенства права, об'єктивності, прозорості, підзвітності та ефективності, які визначають не лише очікувану поведінку управлінців, а й захищають інтереси суспільства;

по – четверте, розкрита ключова мета публічних фінансів в умовах наявного воєнного конфлікту в Україні, а саме забезпечення обороноздатності та національних інтересів країни

Таким чином, в умовах воєнного конфлікту в Україні варто переосмислити сутнісний та рольовий аспект публічних фінансів, які здатні підтримати дієвість бюджетних механізмів, забезпечити виконання країною програм обороноздатності, збереження національних інтересів та соціально - економічного розвитку на базі принципів публічного управління.

Список використаних джерел

1. Публічне управління та адміністрування у забезпеченні регіонального розвитку населення: монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Т. А. Власенко та ін.; за заг. ред. Н. Л. Гавкалової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 375 с.
2. Фінансові детермінанти економічного зростання регіонів і громад України в умовах нестабільності: погляд крізь призму поведінкової економіки: монографія / за ред. Г. В. Возняк. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2023. 557 с
3. Фінансова політика місцевого розвитку: монографія / Ю. М. Петрушенко, В. Т. Венцель, А. В. Височина. Суми : СДУ, 2020. 380 с

УДК 352:351.74

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МЕЖІ АВТОНОМІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ

Єфіменко Л. М.

кандидат наук з державного управління, доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-4267-3495>

Шанчева К.

магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.

В умовах воєнного стану питання ефективності та стабільності системи місцевого самоврядування набуває особливої ваги. Саме органи місцевого самоврядування забезпечують безперервність життєдіяльності громади, організацію базових послуг, реагування на загрози та координацію взаємодії населення з органами державної влади. Водночас введення особливого правового режиму суттєво змінює порядок реалізації повноважень місцевих рад, їхніх виконавчих органів та посадових осіб, поглиблюючи співпрацю — а подекуди й залежність — від державних інституцій та військових адміністрацій.

Баланс між автономією місцевого самоврядування та зростаючим державним контролем у кризових умовах стає ключовим викликом. З одного боку, громади потребують гнучкості у прийнятті оперативних рішень, що дозволяє максимально ефективно реагувати на локальні потреби та ризики. З іншого боку, централізація повноважень, обумовлена воєнною необхідністю, підсилює ролі держави у визначальних для безпеки сферах, що може обмежувати повноваження місцевих органів.

У цьому контексті виникає потреба у ґрунтовному аналізі того, як у період воєнного стану трансформуються власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування, які механізми контролю застосовує держава та де пролягатиме межа допустимого втручання в автономію громад.

Правове регулювання діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) в умовах воєнного стану ґрунтується на поєднанні Конституції України, базового законодавства про